

TROUW 5 oktober 2022



Joseline Houwman en Vincent van Roomen van de KlimaatHelpdesk. Beeld Werry Crone

Duurzame 100 KlimaatHelpdesk

‘Hoe kled ik me sexy en toch duurzaam?’

KlimaatHelpdesk geeft antwoord op al uw klimaatvragen

‘Hoe kled ik me sexy en toch duurzaam’, luidt een van de prangende vragen aan de KlimaatHelpdesk, waaraan ruim 300 wetenschappers pro deo meewerken. ‘Er is vooral veel behoefte aan praktische informatie, daarmee vullen we een niche.’

Sarah-Mie Luyckx 5 oktober 2022

Wie vóór de komst van de KlimaatHelpdesk online een klimaatvraag in het Nederlands stelde, belandde steevast op beruchte blogs van klimaatontkenners. Maar sinds de oprichting van de virtuele vraagbaak heeft Google daar korte metten mee gemaakt, zegt Joseline Houwman van de Universiteit Utrecht (UU), een van de oprichters. “Onze gepubliceerde antwoorden bevatten altijd een korte samenvatting, en de zoekmachine is dol op deze zogenoemde ‘snippets’. Daarom krijg je niet meer die blogs maar onze beknopte antwoorden te zien.”

Niet alleen daarom is de KlimaatHelpdesk – die twee jaar geleden in het leven werd geroepen – een succes. Inmiddels staan er meer dan 150 antwoorden op de site, en zitten er nog zo’n zestig in de pijplijn. De jury van de Duurzame 100 ziet dat ook en geeft de KlimaatHelpdesk nummer 33 op de ranglijst van beste burgerinitiatieven.

“Ik had niet verwacht dat we nu al op dit aantal zouden zitten”, zegt Houwman. Dat is te danken aan de enthousiaste club van ongeveer dertig vrijwilligers, en ons netwerk van rond de driehonderd wetenschappers, die pro deo de vragen beantwoorden. Daarvoor moeten ze soms diep in de

literatuur duiken.” En ook de peer-review – gebruikelijk in de wetenschap – kost behoorlijk wat tijd. Een vakgenoot bekijkt het antwoord van de collega kritisch, en het wordt zo nodig aangepast voordat tot publicatie wordt overgegaan.

Dat Houwman, in het dagelijks leven projectleider bètawetenschappen aan de UU, zichtbaar enthousiast is, heeft ook te maken met de ‘verrassende variëteit’ aan vragen. Vaak zijn die heel praktisch van aard, zegt ze. “Bijvoorbeeld, wat is duurzamer: een papieren boek of een e-reader, waarvoor schaarse aardmetalen worden gebruikt?” Wat dat betreft vullen we een niche. Vaak voert technische informatie de boventoon, bij onder meer de stikstofcrisis, terwijl mensen vooral willen weten: wat zijn voor ons de gevolgen, en wat kunnen we zelf bijdragen?”

Logische vraag

Vincent van Roomen, een jonge klimaatwetenschapper, is sinds afgelopen voorjaar actief als vrijwilliger. Hij speurt voor de afhandeling van vragen naar de passende academicus, en publiceert binnenkort zijn eerste eigen antwoord. ‘Zorgt de warmte van al onze elektrische apparaten en machines in en om het huis ook voor de opwarming van de planeet?’, vroeg iemand zich af. “Op zich een heel logische vraag”, vindt Van Roomen, “die tijdens mijn studie nooit aan de orde kwam. Toch wilde ook ik wel graag weten hoe het precies zit. En uit wetenschappelijk onderzoek bleek dat apparaten slechts verantwoordelijk zijn voor 1 procent van de klimaatopwarming. CO₂-uitstoot heeft dus bijna honderd keer meer invloed.”

Om te laten zien dat de vragen écht door mensen zijn gesteld, vragen we toestemming om hun voornaam, leeftijd en woonplaats te mogen publiceren, zegt Houwman. “Daardoor weten we dat het vaak mannen van rond de 40 en 50 jaar zijn die gebruik maken van de helpdesk. Jongeren benaderen ons nauwelijks, terwijl we er eigenlijk voor hen mee zijn begonnen.” Behalve zichzelf bedoelt Houwman natuurkundige Sanli Faez, en klimaatonderzoeker Leo Meyer, die meeschreef aan het IPCC-rapport. Ze begonnen de KlimaatHelpdesk naar aanleiding van de klimaatprotesten van scholieren in 2019. “In de media zeiden zij toen soms dingen die niet klopten, terwijl het juist zo belangrijk is dat de informatie klopt.”

Onleesbaar jargon

Dat jongeren de helpdesk doorgaans links laten liggen, begrijpt Van Roomen wel. Zij willen zo snel mogelijk een reactie en dat kan vaak niet. Niet alleen omdat sommige antwoorden veel research vergen, maar ook omdat die uitvoerig worden gecontroleerd op onbegrijpelijk taalgebruik. Het gapende gat tussen de wetenschap en maatschappij komt deels door de slechte communicatie, zegt hij. “Als burgers al toegang hebben tot wetenschappelijke publicaties, zijn die voor hen vaak onleesbaar door het jargon.”

Door zijn laagdrempeligheid moet de KlimaatHelpdesk ook worden gezien als een uitvloeisel van Open science. Dat is een beweging die de wetenschap wil ontsluiten voor het grote publiek, dat via belastinggeld immers meebetaalt aan de academische wereld.

Van Roomen: “Het is heel belangrijk dat mensen weten hoe dingen precies in elkaar steken. Daardoor kunnen ze zich minder machteloos voelen. Ook omdat we al veel oplossingen hebben voor problemen – die moeten alleen nog worden gerealiseerd. Ik heb een baan bij een start-up die onder meer oesterzwammen kweekt op koffiedik. Maar er bestaan wel tienduizend verschillende soorten paddenstoelen, waarvan er verschillende waarschijnlijk ook superlekkere en duurzame vleesvervangers zijn. Ik vind het waardevol om bij te dragen aan het idee dat we met z’n allen wat aan klimaatverandering kunnen doen en onze zelfredzaamheid een boost geven.”

Ondertussen werken Houwman en haar team aan een vervolgstap. “Onze antwoorden bestrijken zoveel vakgebieden dat we van plan zijn er lesmateriaal voor middelbare scholieren van te maken. Het klimaat komt nu vaak alleen bij aardrijkskunde aan bod. En het gaat vaak alleen over zaken als de stijgende zeespiegel, terwijl mensen zoveel meer willen weten. Een speels lespakket kan ook docenten biologie en maatschappijleer bedienen. Maar eerst moeten we daarvoor nog geld zien te vinden.”

De KlimaatHelpdesk heeft inmiddels navolging gekregen. Recent ging de Biodiversiteit Helpdesk – een initiatief van onder andere biodiversiteitscentrum Naturalis – de lucht in. ‘Wat voor soort tuin is het beste voor de biodiversiteit?’ is een vraag, net als: ‘Welke invloed hebben steden op evolutie?’ Voor iedereen die op zoek is naar betrouwbare en makkelijk te begrijpen informatie over biodiversiteit.

De groene ranglijst, in stappen

Trouw presenteert: de veertiende Duurzame 100. Vandaag de nummers 50 tot en met 26, waarvan nummer 33 is uitgelicht. Verdere uitleg over deze 25 projecten is hier (<https://verhalen.trouw.nl/duurzame-100-2022/>) te lezen.

Op donderdag 6 oktober is vanaf 20.30 uur in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam de bekendmaking van de top-25. Die is ook online te volgen. De dag erna, op 7 oktober, wordt de volledige lijst gepresenteerd; de top-100 online op de website van Trouw en de top-25 in een speciaal magazine bij de krant.